

**Barbara Otwinowska, Maria
Podraza-Kwiatkowska, Hanna
Kirchner, Ksenia Kostenicz, Zofia
Makowiecka, Wanda Roszkowska,
Roman Loth, Samuel Sandler,
Marian Stępień**

**Sprawozdania z podróży naukowych
za granicę**

Biuletyn Polonistyczny 10/28, 133-145

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV. SPRAWOZDANIA Z PODRÓŻY NAUKOWYCH ZA GRANICĘ

1. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO CZECHOSŁOWACJI

/20 X - 3 XI 1966/

Okres pobytu w Czechosłowacji spędziłam głównie w Pradze, dwa dni w Ołomuńcu. Pobyt ten wykorzystałam dla poszerzenia wiedzy o Baroku i Renesansie w krajach Europy wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju teorii i świadomości estetycznej i literackiej tego okresu.

W Czechosłowacji gościł mnie Gabinet Studiów Greckich, Rzymskich i Łacińskich Czeskiej Akademii Nauk, głównie w osobie dra Pawła Spunara, który zorganizował mi pierwsze kontakty oraz zapoznał z podejmowanymi przez Gabinet pracami z zakresu badań humanistycznej literatury czeskiej. Wiele pomocy doznałam także ze strony Instytutu /Ustavu/ Czeskiej Literatury Czeskiej Akademii Nauk, zwłaszcza ze strony dra Jarosława Kolara. Odbyłam kilka konsultacji: z prof. A.Škarką, z doc. F.Svejkovskim, z drem J.Kolarem, z drem J.Martinkiem, z drem P.Spunarem. Dzięki życzliwości gospodarzy miałam możliwość zapoznać się z pracami dokumentacyjnymi Gabinetu. Są to mianowicie:

- 1/ słownik łaciny średniowiecznej w Czechach /w maszynopisie i kartotekach/,
- 2/ bibliografia drukowanej poezji humanistycznej, w oprac. J.Martinka i in. /ukazały się już dwa pierwsze tomy/,
- 3/ rejestr rękopisów staroczeskich, sporządzony i kontynuowany przez dra J.Spunara /Soupis premenů k dejinam staršího českého písemnictví - wyszły już dwa tomy/.

W związku z tą ostatnią pozycją zapoznałam się bliżej z jej metodą zbieracką i konstrukcją edytorską materiału, co zainteresowało mnie szczególnie ze względu na pewną analogię do prowadzonej w Dziale Literatury Staropolskiej Instytutu Badań Literackich rejestracji literackich rękopisów XVII w. Jednakże i rodzaj materiału, i zakres obu rejestrów jest zasadniczo różny.

W Instytucie /Ustavie/ Czeskiej Literatury zapoznałam się - dzięki uprzejmości dra J.Kolara - z pracami edytorskimi w zakresie literatury staroczeskiej.

Najbardziej interesował mnie stan badań w Czechosłowacji w zakresie historii dawnej literatury teoretycznej, tj. humanistycznej i barokowej poetyki i retoryki. Problematyką tą zajmowali się m.in. autorzy czeskich monografii o Baroku: J.Vašica, "Česke literárni baroko" /Praga 1938/ oraz Z.Kalista, "Česke Baroko" /1941/. Wydaje się, że obecnie zainteresowanie literaturą neolacińską Renesansu i Baroku zwiększa się ponownie. Dowodzą tego m.in. prace F.Svejkovskiego /o poetyce XV w/ i J.Martinka /o poezji neolacińskiej XVII w./, z którymi również miałam możliwość się zapoznać. Dla poszerzenia informacji uzyskanych na podstawie powyższych prac sięgnęłam nadto do przedruków i starodruków z zakresu:

- 1/ staroczeskiej gramatyki - od Blahoslava/w.XVI/ do początku wieku XVII /kilkanaście pozycji/,
- 2/ poetyki - tu głównie "Dialogus" Augustyna z Ołomuńca /wyd. przez K.Svobodę w 1948 r./,
- 3/ retoryki - tu wzięłam na warsztat zwłaszcza wszystkie dostępne dzieła z tego zakresu Bohuslava Balbina S.J., historyka i retora XVII w.

W Pradze pracowałam w dwu bibliotekach: Klementinum i Strahovskiej. Przeprowadzałam tam również kwerendy w sprawie brakujących w Polsce, a potrzebnych mi w pracy, starodruków. Niektóre z nich udało mi się odnaleźć.

Ogólna orientacja, jaką udało mi się wynieść z pobytu w Czechosłowacji, pozwoliła mi dojrzeć nie tylko różnice, jakie dzielą naszą literaturę XVII wieku /a o tych mówi się na ogół najwięcej/, ale również i wiele bliskich rysów tej samej humanistycznej kultury literackiej

Mgr Barbara Otwinowska
Instytut Badań Literackich

2. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY DO FRANCJI

/29 II - 22 VIII 1966, z dwutygodniową: 7 VI - 21 VI,
przerwą na pobyt w Szwajcarii

W związku z przygotowywaną książką o charakterze komparatystycznym, dotyczącą poezji okresu Młodej Polski - poświęciłam pobyt w Paryżu studiowaniu dwóch zasadniczych zagadnień: pierwsze - to francuski symbolizm, drugie - symbolizm i symbolika w ogóle.

Z bibliotek paryskich, w których pracowałam /Bibliothèque de la Sorbonne, Bibliothèque Sainte-Geneviève, Bibliothèque de l'Arsenal/, najbardziej przydatne dla moich studiów okazały się zbiory Bibliothèque Nationale.

A. Studia nad francuskim symbolizmem

Przez francuski symbolizm rozumiem - zgodnie z poglądami specjalistów francuskich - literaturę lat 1885-1895. Przedmiotem mojej lektury były zatem tomiki poetów tego właśnie okresu: R.Ghila, F.Vielé-Griffina, S.Merrilla, H.de Régnera i innych. Zapoznałam się też z artykułami i książkami o charakterze teoretyczno- lub krytycznoliterackim przedstawicieli, zwolenników czy krytyków symbolizmu: R. de Gourmonta, Ch.Morice'a, A.Gide'a, C.Mauclaire'a, G.Vanora, J.S.Péladana, A.Baju, P.Souriau, F.Brunetière'a, R.de Souza i innych. Starałam się również prześledzić dyskusje prowadzone ówczesnie na łamach czasopism. Sięgnęłam wreszcie do takich ciekawostek tego okresu, jak "Les Délivrescences" M.Topora czy "Petit Glossaire" J.Ploverta.

Podczas studiów zwracałam szczególną uwagę na zagadnienia wiążące się z koncepcją mojej książki. Zatem na:

- 1/ związku ówczesnej literatury z filozofią,
- 2/ powiązania ze współczesnymi teoriami naukowymi,
- 3/ sposoby pojmowania poezji, zwłaszcza na próby formułowania tzw. "poezji czystej",
- 4/ koncepcję języka poetyckiego opierającego się na teorii sugestii, analogii i "correspondance",

- 5/ stosunek do przyrody i ideał "artificiel",
- 6/ zagadnienie pośredniego i bezpośredniego wyrażania uczuć,
- 7/ stosunek do nazwy "symbolizm",
- 8/ recepcję Mallarmégo, itp.

W badaniach moich wzięłam pod uwagę także prekursorów francuskiego symbolizmu. Zapoznałam się mianowicie z francuskimi przekładami pism teoretycznych E.A.Poego i Ryszarda Wagnera, zainteresowała mnie również sprawa recepcji Novalisa. Śledząc ewolucję symbolizmu, jaka nastąpiła na początku XX wieku pod wpływem Bergsona, sięgnęłam przede wszystkim do pism Tancreda de Visan.

Przy wyborze literatury dotyczącej epoki symbolizmu kierowałam się przede wszystkim datą wydania, uwzględniałam mianowicie publikacje nowsze, dotąd mi nie znane, na przykład: N.Richard "A l'aube du symbolisme", A.G.Lehmann "The Symbolist Aesthetic in France", J.Gengoux "Le symbolisme de Mallarmé", P.Delsemme "Un théoricien du symbolisme", A.W.Raitt "Villiers de l'Isle-Adam et le mouvement symboliste".

B. Studia nad symbolizmem i symboliką

Problem symbolizmu i symboliki, znajdujący się w centrum zainteresowań wielu badaczy z kręgu filozofii kultury, religioznawstwa, psychologii i literatury - jest problemem bardzo złożonym i wymagającym osobnych studiów. Konieczna była zatem duża selekcja literatury tego przedmiotu. Ograniczyłam się więc do lektury tych pozycji, które wiążą się z koncepcją mojej książki. Oto niektóre z nich: F.Edeline "Le symbole et l'image selon la théorie des codes", G.Lanoë-Villene "Le livre des Symboles", J.Jacobi "Complexe, Archétype, Symbole", J.-P.Bayard "Le monde souterrain", Ch.Mauron "Des métaphores obsédantes au mythe personnel". W badaniach moich zwracałam uwagę przede wszystkim na symbolikę związaną z przedstawianiem tzw. świata wewnętrznego poety oraz z koncepcją poety-kreatora.

C. Prace związane z W.Roliczem-Liederem

Dwutygodniowy pobyt w Szwajcarii wykorzystałam na prace związane z twórczością Wacława Rolicza-Liedera, poety, któremu poświęciłam moją poprzednią książkę. Pomagałam mianowicie przy przygotowywaniu nowego wydania książki R. Boehringera "Mein Bild von Stefan George", której jeden z rozdziałów poświęcony będzie przyjaźni Georgego z Liederem, a także uzupełniłam pełną bibliografię Stefana Georgego, sporządzoną przez G.-P.Landmanna, polonikami: polskimi artykułami o Georgem oraz istniejącymi przekładami na język polski tego poety. Przy tej sposobności udało mi się uzyskać fotokopie francuskich listów Liedera do Georgego, stanowiących własność R.Boehringera.

Nawiązałam również kontakt z Katedrą Sławiistyki uniwersytetu w Bazylei; kierownik tej Katedry, prof.Hildegard Schroeder, pracuje obecnie nad książką pt. "Symbolizm polski i jego związku z symbolizmem rosyjskim".

Dr Maria Podraza-Kwiatkowska
Instytut Badań Literackich

3. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY DO FRANCJI

/1 VII - 10 VIII 1966/

W okresie tym korzystałam ze stypendium rządu francuskiego jako uczestniczka letniego kursu języka francuskiego w Montpellier, w południowej Francji.

Kursy te odbywają się pod patronatem Wydziału Literatury /Faculté des Lettres/ uniwersytetu w Montpellier, jednej z najstarszych uczelni w Europie, która obecnie jest m.in.specjalnym ośrodkiem kształcenia lektorów języka francuskiego w nowej metodzie nauczania, tzw. audiowizualnej.

Program kursu nie obejmował, niestety, ćwiczeń językowych, co było przecież głównym celem naszego pobytu we Francji, był jednak bardzo bogaty. Codzienne, czterogodzinne zajęcia seminaryjne obejmowały wykład - z dyskusją - wybitnego geografa, specjalisty problemów regionu /Langwedocji i Prowansji/, prof.

Raymonda Dugranda, oraz ćwiczenia w analizie literackiej powieści Camusa i Gide'a, prowadzone pod kierunkiem wykładowców Faculté des Lettres, pp. Dobrinskiego, Tena i Crosa.

Po południu braliśmy udział w zajęciach zwanych Disques /płyty/: słuchaliśmy nagrań literatury i piosenek poetyckich, komentując je i dyskutując. Były to w istocie zajęcia najbardziej korzystne i efektywne dla doskonalenia się w języku.

O godz. 21 odbywała się - co drugi dzień - trzecia tura zajęć, trwających do godz. 23: pokaz filmu z klasyki francuskiej wraz z prelekcją i dyskusją lub wykład najwybitniejszych profesorów uczelni o problemach cywilizacji regionu lub o literaturze współczesnej /Malraux, Camus, Eluard i in./.

Soboty poświęcone były na wycieczki do okolicznych miast i miasteczek, bogatych w relikty kultury rzymskiej, w pomniki architektury romańskiej itp.

Codziennie zajęcia kursu wymagały systematycznego przygotowania i lektur domowych. Był to więc okres intensywnej pracy, przewidującej ponadto samorzutną wymianę informacji o naszym kraju i jego kulturze, różnorakie dyskusje i rozmowy.

Uzupełnieniem zajęć w Montpellier był 12-dniowy pobyt w Paryżu, przeznaczony na zwiedzanie muzeów i zabytków miasta.

Mgr Hanna Kirchner

doktorantka Instytutu Badań Literackich

4. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY DO FRANCJI

/9 V - 17 VIII 1966/

Pobyt w Paryżu umożliwiły mi: w maju i sierpniu zasiłek Comité Universitaire Français de Coopération Culturelle avec la Pologne, przyznany na wniosek prof. dra Jean Bourilly i prof. Jean Fabre'a, w czerwcu i lipcu - część stypendium przyznanego dr Zofii Makowieckiej przez École Pratique des Hautes Études na wniosek Instytutu Badań Literackich, za pośrednictwem Polskiej Akademii Nauk.

Zadaniem moim we Francji było uzupełnienie materiałów do przygotowywanej przeze mnie do druku "Kroniki życia i twórczości Mickiewicza, 1848-1855", mianowicie wyzyskanie rękopiśmiennych i drukowanych źródeł dotyczących tego okresu, niedostępnych w Polsce.

Zgodnie z tym celem całkowicie wyzyskałam na potrzeby "Kroniki" zasoby manuskryptów Muzeum Mickiewicza i Biblioteki Polskiej w Paryżu. Ponadto korzystałam ze zbiorów Bibliothèque Nationale, Archives Nationales, Bibliothèque de l'Arsenal, Bibliothèque Historique de la Ville de Paris i Bibliothèque Slave.

Starania podjęte przeze mnie w celu dotarcia do kilku zbiorów prywatnych nie dały wyników, mimo poparcia prof. Bourilly.

Sporządzając odpowiednie wyciągi i wypisy, w sumie wykorzystałam 90 fascykułów rękopisów i 32 tytuły książek i czasopism. Materiał z nich zaczerpnięty wniosie do "Kroniki" sporo nowych faktów i sprostowań oraz wzbogaci tekst nowymi świadectwami. Część materiału nadaje się do osobnego opracowania i ogłoszenia przed publikacją "Kroniki" lat 1848-1855.

Dr Ksenia Kostenicz
Instytut Badań Literackich

5. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO FRANCJI /9 V - 17 VIII 1966/

Celem wyjazdu było dokompletowanie materiałów "Kroniki życia i twórczości Mickiewicza" za lata 1840-1847. Należało zbadać przechowywane w Paryżu źródła rękopiśmienne oraz niedostępne w kraju czasopisma i druki zwarte.

Najwięcej czasu poświęciłam pracy w Bibliotece Polskiej i Muzeum Mickiewicza. Wynikiem jest całkowite wykorzystanie na potrzeby "Kroniki" tamtejszych zasobów rękopiśmiennych. Oczywiście, w materiałach tylokrotnie przeglądanych przez wielu badaczy nie można było liczyć na znaleziska dużej miary. Jednakże dokładne rozpatrzenie rękopisów nawet już w jakimś stop-

niu wykorzystywanych dało sporo uzupełnień i sprostowań do biografii Mickiewicza, co podniesie wartość informacyjną "Kroniki".

Po Muzeum Mickiewicza i Bibliotece Polskiej najwięcej materiałów dostarczyło mi archiwum Collège de France. Ze względu na ograniczony czas musiałam zrezygnować z dokładniejszego prześledzenia życia tej uczelni w okresie, kiedy związany z nią był Mickiewicz; wybierałam jedynie dokumenty w jakiś sposób dotyczące jego osoby.

Nieco nieznanymi materiałami mickiewiczowskimi znalazłam też w Archives Nationales i w Bibliothèque de l'Arsenal. Ponadto korzystałam ze zbiorów Bibliothèque Historique de la Ville de Paris, Bibliothèque de l'Institut Slave, Bibliothèque Littéraire de Jacques Doucet, Bibliothèque Nationale i Bibliothèque Slave /Muzaeum SS.Cyrilli et Methodii/.

Ogółem sporządziłam wyciągi i wypisy z 83 fascykułów manuskryptów, 14 czasopism obcych i 12 druków zwartych. Liczby te nie obejmują pozycji przejranych, lecz nie zawierających potrzebnych do mojej pracy danych.

Stosunkowo krótki czas pobytu, wakacyjna przerwa w udostępnianiu zbiorów i niezbyt sprawna obsługa czytelników w dziale czasopism /tzw. Sale Ovale/ Bibliothèque Nationale nie pozwoliły, niestety, na zebranie w takim zakresie, w jakim pragnęłam, wiadomości do planowanej przeze mnie pracy o prelekcjach paryskich Mickiewicza.

Dr Zofia Makowiecka
Instytut Badań Literackich

6. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY DO DREZNA /22 VII - 13 VIII 1966/

Cel wyjazdu: zebranie materiału do teatru dworskiego doby saskiej, przede wszystkim okresu panowania Augusta II.

Miejsce pracy: Sächsisches Landeshauptarchiv i Landesbibliothek w Dreźnie oraz Dział Starych Druków Biblioteki Uniwersyteckiej w Lipsku.

Kwerendą objęłam - świadomie - zbiory znane i co najmniej pięciokrotnie wykorzystane w literaturze przedmiotu. Założyłam też, że dla poznania życia teatralnego w Polsce trzeba znać przede wszystkim teatr saski, czynny w Dreźnie i rezydencjach królewskich oraz w domach tamtejszych dygnitarzy. Skoncentrowałam się przy tym na historii kompanii aktorskich, zespołów teatralnych oraz poszczególnych wykonawców, zarówno w planie teatrów komediowych, jak operowych, bo mimo dużej literatury nie są to sprawy dostatecznie poznane.

W y n i k i kwerend archiwalnej i bibliotecznej:

- 1/ W Sächsisches Landeshauptarchiv zbadałam przede wszystkim materiał z działu Hof-und Haushaltschen, tj. 17 woluminów, obejmujących ok. 3 000 kart, z czego 537 kart przygotowałam do zmikrofilmowania pod kątem kartoteki aktorów, śpiewaków, tancerzy, muzyków, scenografów i techników teatralnych.
- 2/ W Landesbibliothek - przejrzałam ok. 200 tomów nie skatalogowanych librett operowych i baletowych z lat 1614-1763, dokonawszy wyciągów, odpisów i notat przede wszystkim z przedmów, spisów aktorskich, kart tytułowych, argumentów.
- 3/ W Bibliotece uniwersytetu w Lipsku przeprowadziłam kwerendę w poszukiwaniu literatury okolicznościowej i wspomnieniowej z czasów Augusta II.

Kartoteka aktorów i innych ludzi teatru, głównie muzyków, obejmuje ok. 300 nazwisk z okresu 1700-1733 oraz z lat 1734-1756 /data ostatnia zamyka interesujący nas okres, gdy August III wyjeżdża do Polski w ucieczce przed najazdem pruskim na Saksonię, zabierając ze sobą część zespołów operowego i komediowego/.

W kartotece brałam pod uwagę następujące elementy:

- a/ przynależność do rodziny,
- b/ emploi,
- c/ daty zaangażowania i zwolnień,
- d/ daty zgonów, bo te są uchwytnie w źródłach,
- e/ zarobki, renty.

Wtedy też ujawniły się liczne błędy i nieporozumienia istniejących opracowań, wystąpiły również nazwiska nowe, niebrane dotychczas pod uwagę.

Sytuacja ówczesnego teatru pozwalała czy wręcz nakazywała tworzenie się "mikrozespołów rodzinnych", w których każdy z członków reprezentował inny zawód teatralny /aktora, tancerza, muzyka, śpiewaczki itp./. W służbę dworu angażowały się nie raz dwie i trzy generacje. Są to fakty istotne dla ustalenia rzeczywistego stanu kadr teatralnych.

Znane b. ogólnie stawki aktorskie czy baletowe i inne nie dają właściwego obrazu skali uposażeń, nie pozwalają ocenić wziętości aktora na giełdzie aktorskiej, nie uwzględniają nadto ruchu cen, spadku czy zwyczajki pieniądza. Często zresztą w dotychczasowej literaturze podawano mylne informacje, oceniając np. honoraria jako zawrotne, gdy w rzeczywistości nie zawsze były takie. Kartoteka pozwoliła też ustalić daty engagement, eliminując liczne błędy opracowań, ustalając inny w wielu przypadkach skład zespołów ruchomych.

Diariusz podróży Augusta II: nie mając do dyspozycji pełnego kalendarium, zebrałam materiał częściowy, pomocny często przy ustalaniu faktów teatralnych. Posłużyły mi tu źródła rękopiśmienne i drukowane.

Bibliografia: przygotowałam wykaz sygnatur z korespondencji Augusta II z dygnitarzami polskimi. Jak najszybszego przejrzania domaga się archiwum Flemminga, Brühla i agenta rzymskiego Puszeta.

Dr Wanda Roszkowska
Instytut Badań Literackich

7. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO NRD

/16 IX - 6 X 1966/

Mój trzytygodniowy pobyt w NRD miał na celu odszukanie i opracowanie materiałów dotyczących życia i twórczości Jana Kasprowicza i ew. innych pisarzy polskich końca XIX i począt-

tku XX wieku. Pracowałem w następujących archiwach i bibliotekach: Staatsbibliothek i Universitätsbibliothek w Berlinie, Deutsches Zentralarchiv, Abt.II w Merseburgu, Landeshauptarchiv Brandenburg w Poczdamie, Universitätsarchiv w Lipsku, Universitätsbibliothek w Lipsku, Goethe-Schiller-Archiv w Weimarze. Do Archiwum Urzędu Stanu Cywilnego w Dreźnie, gdzie znajdują się dokumenty związane z Kasprowiczem, nie uzyskałem dostępu.

Rezultatem prac poszukiwanych jest odnalezienie i opracowanie w odpisach i notatkach /bądź zamówienie mikrofilmów/ m.in. następujących materiałów:

- 1/ dokumentów uniwersyteckich Kasprowicza oraz grona jego najbliższych przyjaciół z kręgu socjalistów, skupionych wokół Ludwika Krzywickiego w Lipsku w r.1884;
- 2/ listu Stanisława Przybyszewskiego do nie zidentyfikowanego chwilowo adresata;
- 3/ teczki osobowej Stanisława Przybyszewskiego z akt Prezydium Policji w Berlinie, zawierającej dokumenty nadzoru policyjnego nad Przybyszewskim z lat 1893-1897.

Ponadto uzyskałem ogólną orientację w zasobach bibliotek i archiwów NRD w zakresie poloników literackich końca XIX w.

Archiwum Poczdamskie /Landeshauptarchiv Brandenburg/ materiałów tych zawiera stosunkowo niewiele. W zbiorach jego znajduje się natomiast bardzo dużo dokumentów dotyczących epoki nieco wcześniejszej, przede wszystkim z drugiej i trzeciej ćwierci XIX w. Tak np. w aktach Prezydium Policji Berlińskiej, którymi interesowałem się bliżej, znajdują się dokumenty nadzoru policyjnego nad ks.Adamem Czartoryskim /1831-1864/, Ludwikiem Orpiszewskim /1842-1856/, Julianem Klaczką /1849-1878/, Janem i Stanisławem Koźmianami /1846-1860/, akta sprawy J.I.Kraszewskiego i wiele innych. Są tu również materiały dotyczące prasy polskiej XIX wieku i polskich organizacji społecznych na terenie Niemiec w tymże okresie.

O wiele bogatsze w polonika końca XIX w. jest archiwum merseburskie, zwłaszcza w zakresie historii Poznańskiego i Śląska. Szczególnie interesujące są akta Wydziału Policji pruskiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, zawierające m.in.

rejestry podejrzanych politycznie /w układzie alfabetycznym wg nazwisk, niemal wyłącznie Polacy/ oraz sprawy prasowe/cenzura, druki zabronione itp./. Akta te sięgają w czasie od pierwszej połowy XIX w. aż do lat pierwszej wojny światowej i stanowią bezcenne źródło dla historyka, a w wielu wypadkach również dla historyka literatury.

Mgr Roman Loth
Instytut Badań Literackich PAN

8. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY DO NRD /16 IX - 13 X 1966/

Podróż miała charakter naukowo-szkoleniowy: chodziło o zapoznanie się z publikacjami niemieckimi z dziedziny historii krytyki literackiej w Niemczech /zwłaszcza z przełomu XIX i XX wieku/, z zakresu socjologii literatury oraz z dziejów ekspresjonizmu.

Lektury pozostawały w ścisłym związku z własnymi, przygotowywanymi obecnie pracami oraz z pracami zespołowymi, w których uczestniczę.

Pracowałem w Stadtsbibliothek i Universitätsbibliothek w Berlinie, Universitätsbibliothek w Lipsku, Landesbibliothek w Dreźnie.

W dziedzinie krytyki literackiej w Niemczech dotarłem do kilku publikacji, dawnych i nowszych, niedostępnych w Polsce /Hatran, Lublinski, Carlsson/. Szczególne znaczenie miały dla mnie lektury książek S.Lublinskiego /"Die Bilanz der Moderne", 1904; "Der Ausgang der Moderne", 1909; "Literatur und Gesellschaft im 19 Jahrhundert", 4 tomy, 1899-1900/.

W zakresie socjologii literatury zapoznałem się z kilkoma pracami /m.in. Fügena, Norberta, Loewenthala, Thiessa/, które będą wykorzystane w związku z przygotowywaną zbiorową publikacją, poświęconą problemom socjologii literatury okresu pozytywizmu.

Poszukiwania w zakresie prac i materiałów dokumentarnych dotyczących ekspresjonizmu w Niemczech były szczególnie owocne w Dreźnie, gdzie znajdują się ważniejsze wydawnictwa zbiorowe i periodyki ekspresjonistyczne, gdzie indziej nieosiągalne /"Sturm", "Weissen Blätter", "Tribune der Kunst und Zeit"/. Zapoznałem się także z nowszymi publikacjami pamiętnikarskimi /zwłaszcza Edschmida - E.Schmida/. Lektury powyższe pozostają w związku z przygotowywanymi przeze mnie studiami o twórczości A.Struga.

Doc.dr Samuel Sandler
Instytut Badań Literackich

9. SPRAWOZDANIE Z PODRÓŻY NAUKOWEJ DO ZSRR /15 X 1965 - 15 I 1966/

W czasie mego pobytu w ZSRR pracowałem w bibliotekach i archiwach Moskwy, Kijowa i Leningradu.

Celem wyjazdu było zebranie materiału do pracy o polskiej krytyce literackiej w ZSRR w okresie międzywojennym. Praca ta miała stanowić rozdział większej całości, traktującej o polskiej lewicowej krytyce literackiej lat 1918-1939; rezultaty poszukiwań wszakże przerosły oczekiwania i złożyły się na odrębną całość o rozmiarach oddzielnej książki i kilku artykułów.

Stwierdzić trzeba, że mimo trwającej od kilku lat penetracji naukowej tej problematyki, która składa się na działalność kulturalną i literacką radzieckiej Polonii w latach międzywojennych, nasza wiedza o niej jest ciągle niepełna ze względu, między innymi, na brak kompletnej czy choćby bliskiej kompletności rejestracji bibliograficznej odnośnych materiałów. Wydaje się, iż obecnie, po znacznym już zorientowaniu się w problematyce, pora zatroszczyć się o pełną rejestrację poloników literackich w ZSRR w latach międzywojennych. Dopiero ona umożliwi ukazanie syntetycznego obrazu działalności Polonii radzieckiej w zakresie, który musi interesować historyka literatury i kultury polskiej.

Dr Marian Stępień
Uniwersytet Jagielloński